Nierówność kwadratowa zupełna z parametrem

Źródło: CWilkinson from Pixabay, domena publiczna.

Parametr, jest to litera występująca w nierówności, która pełni rolę współczynnika liczbowego.

Parametry w matematyce najczęściej oznaczane są początkowymi literami alfabetu (na przykład a, b) lub symbolami m, n, p, s. Końcowe litery alfabetu często używane są jako zmienne, choć nie jest to regułą. Dlatego w poleceniu zadania często pojawia się informacja, która litera jest zmienną, a która parametrem.

Rozwiązując nierówności kwadratowe z parametrem ważne jest, aby z treści zadania wyznaczyć założenia, które muszą być spełnione.

Twoje cele

- Wyznaczysz założenia, jakie muszą być spełnione, aby zbiór rozwiązań nierówności spełniał określony warunek.
- Obliczysz, dla jakich wartości parametru nierówność kwadratowa zupełna jest sprzeczna lub prawdziwa dla dowolnej liczby rzeczywistej.

Przeczytaj

Pamiętasz?

Nierównością kwadratową z niewiadomą x nazywamy każdą nierówność postaci $ax^2+bx+c>0$ lub $ax^2+bx+c\geq 0$, lub $ax^2+bx+c<0$, lub $ax^2+bx+c\leq 0$, gdzie a, b, c są ustalonymi liczbami rzeczywistymi i $a\neq 0$.

Nierówności, w których wszystkie współczynniki są różne od 0, nazywamy **nierównościami kwadratowymi zupełnymi**.

Przykład 1

Obliczymy, dla jakich wartości parametru k nierówność kwadratowa zupełna $kx^2+5x+1<0$ nie posiada rozwiązań.

Rozwiązanie

Dla $k\neq 0$ nierówność $kx^2+5x+1<0$ jest nierównością kwadratową zupełną.

Aby nierówność nie posiadała rozwiązań wykres funkcji $f(x)=kx^2+5x+1$ musi znajdować się powyżej osi X.

Czyli $\begin{cases} 1.\ \ k>0 \\ 2.\ \ \Delta\leq 0 \end{cases}$.

1. $k\in(0,\infty)$

2. $\Delta=5^2-4k=25-4k$
   $25-4k\leq 0$
   $-4k\leq -25$
   $k\geq \frac{25}{4}$

Uwzględniając koniunkcję warunków (1) i (2)

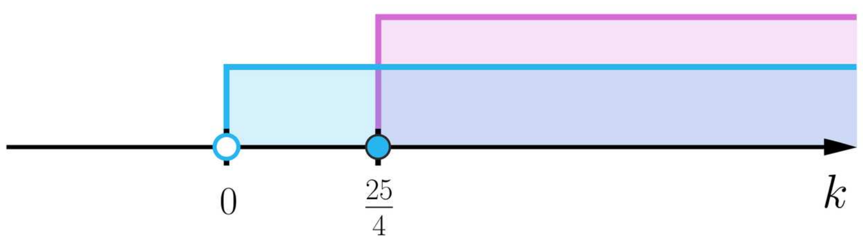

$k\in\langle \frac{25}{4},\infty)$.

Przykład 2

Dana jest funkcja $f(x) = x^2 + bx + c$. Obliczymy współczynniki b i c, jeżeli wiadomo, że zbiorem rozwiązań nierówności $f(x) < 0$ jest przedział $(1, 3)$.

Rozwiązanie

Wykresem funkcji kwadratowej jest parabola o ramionach skierowanych do góry, bo współczynnik przy x^2 jest dodatni. Miejsca zerowe funkcji to $x = 1$, $x = 3$.

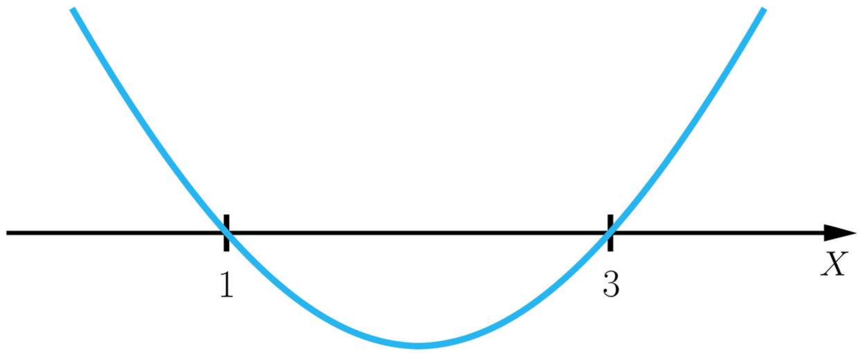

Zapiszemy wzór funkcji $f(x)$ w postaci iloczynowej.

$f(x) = (x - 1)(x - 3)$

$f(x) = x^2 - 3x - x + 3 = x^2 - 4x + 3$

Czyli $b = -4$, $c = 3$.

Aby zbiorem rozwiązań nierówności był przedział $(1, 3)$ współczynnik $b = -4$, współczynnik $c = 3$.

Przykład 3

Obliczymy, dla jakich wartości parametru k nierówność $(x - 2k)(x - k - 2) \leq 0$ jest spełniona przez każdą liczbę należącą do przedziału $\langle 1, 2 \rangle$.

Rozwiązanie

$(x - 2k)(x - k - 2) \leq 0$

Miejsce zerowe funkcji $f(x) = (x - 2k)(x - k - 2)$ to $x = 2k \ \vee \ x = k + 2$. Zatem $x \in \langle 2k, k + 2 \rangle$ lub $\langle k + 2, 2k \rangle$.

Aby nierówność była spełniona przez każdą liczbę $x \in \langle 1,\ 2 \rangle$:

$\langle 1, 2 \rangle \subset \langle 2k, k + 2 \rangle$ lub $\langle 1, 2 \rangle \subset \langle k + 2, 2k \rangle$

$1 \geq 2k \ \wedge \ 2 \leq k+2$ lub $1 \geq k+2 \ \wedge \ 2 \leq 2k$

$k \leq \frac{1}{2} \wedge \ k \geq 0$ lub $k \leq -1 \ \wedge \ k \geq 1$

$k \in \left\langle 0, \frac{1}{2} \right\rangle$ lub sprzeczność.

Nierówność będzie spełniona przez każdą liczbę $x \in \langle 1, 2 \rangle$ dla $k \in \left\langle 0, \frac{1}{2} \right\rangle$.

Przykład 4

Obliczymy, dla jakich wartości parametru m dziedziną funkcji $f(x) = \sqrt{x^2 + (m-2)x + 4}$ jest zbiór liczb rzeczywistych.

Rozwiązanie

Pierwiastek kwadratowy jest określony dla liczb nieujemnych, czyli $x^2 + (m-2)x + 4 \geq 0$.

Zatem $\Delta \leq 0$.

$\Delta = (m-2)^2 - 4 \cdot 4 = m^2 - 4m + 4 - 16 = m^2 - 4m - 12$

$m^2 - 4m - 12 \leq 0$

$\Delta_m = 16 + 4 \cdot 12 = 16 + 48 = 64$

$\sqrt{\Delta_m} = 8$

$m_1 = \frac{4-8}{2} = -2$

$m_2 = \frac{4+8}{2} = 6$

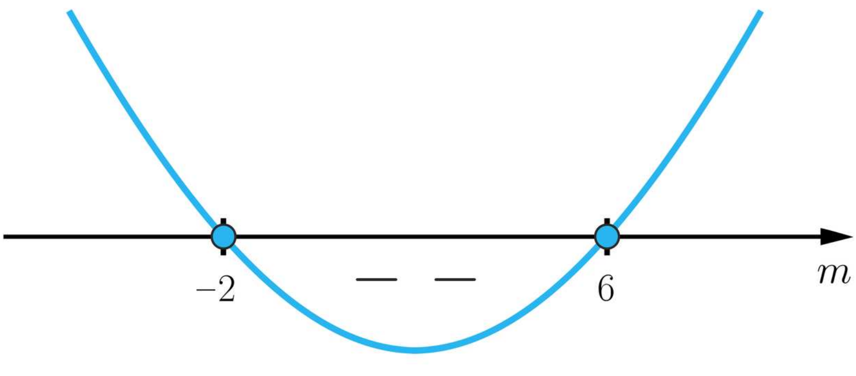

$m \in \langle -2, 6 \rangle$.

Dla $m \in \langle -2, 6 \rangle$ dziedziną funkcji jest zbiór liczb rzeczywistych.

Przykład 5

Wyznaczymy takie całkowite wartości parametru m dla których nierówność $(x-2)(x-m)<0$ ma dokładnie pięć rozwiązań całkowitych.

Rozwiązanie

$(x-2)(x-m)<0$

$x=2, x=\mathrm{m}$

1. $m<2$

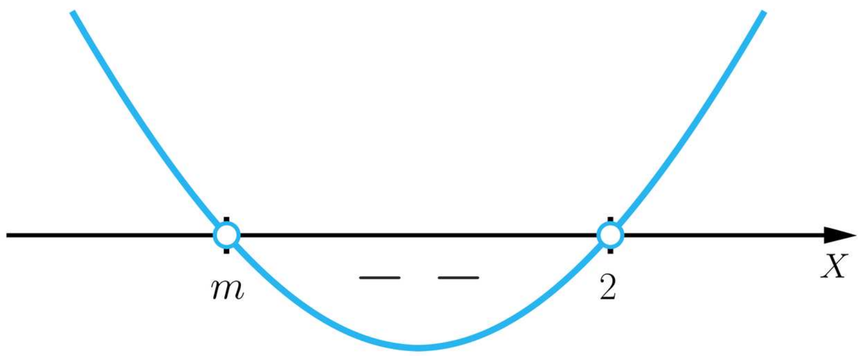

$x \in (m, 2)$

Liczby całkowite należące do zbioru rozwiązań nierówności$\{-3,-2,-1,0,1\}$. Czyli $m=-4$.

2. $m>2$

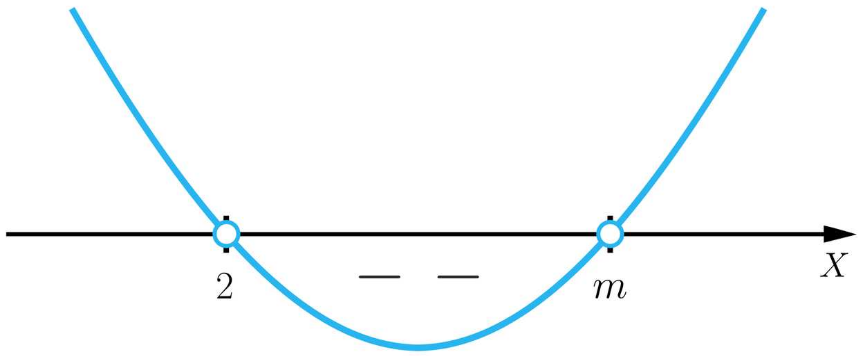

Liczby całkowite należące do zbioru rozwiązań nierówności to $\{3,\ 4,\ 5,\ 6,\ 7\}$. Czyli $m=8$.

Nierówność ma dokładnie pięć rozwiązań całkowitych dla $m \in \{-4,\ 8\}$.

Słownik

nierówność kwadratowa zupełna

nierówność, w której wszystkie współczynniki są różne od zera

Galeria zdjęć interaktywnych

Polecenie 1

Przeanalizuj sposób wyznaczania takich wartości parametru m, dla których nierówność jest zawsze prawdziwa.

Polecenie 2

Wyznaczymy takie wartości parametru m, dla których nierówność $(m-3)x^2 - 2mx + 1 > 0$ jest spełniona dla dowolnego $x \in \mathbb{R}$.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Ćwiczenie 4

Ćwiczenie 5

Ćwiczenie 6

Ćwiczenie 7

Ćwiczenie 8

Dla nauczyciela

Autor: Jolanta Schilling

Przedmiot: Matematyka

Temat: Nierówność kwadratowa zupełna z parametrem

Grupa docelowa:

III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

III. Równania i nierówności.

Zakres rozszerzony.

Uczeń:

5) Analizuje równania i nierówności liniowe z parametrami oraz równania i nierówności kwadratowe z parametrami, w szczególności wyznacza liczbę rozwiązań w zależności od parametrów, podaje warunki, przy których rozwiązania mają żądaną własność i wyznacza rozwiązania w zależności od parametrów.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji
- kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- wyznacza takie założenia, aby zbiór rozwiązań nierówności spełniał określony warunek
- oblicza, dla jakich wartości parametru nierówność kwadratowa zupełna jest sprzeczna lub prawdziwa dla dowolnej liczby rzeczywistej
- przeprowadza rozumowania związane z analizą nierówności kwadratowej zupełnej z parametrem, formułuje wnioski i uzasadnia ich poprawność

Strategie nauczania:

- konstruktywizm

Metody i techniki nauczania:

- śnieżna kula;
- dyskusja;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem animacji.

Formy pracy:

- praca indywidualna
- praca w grupach
- praca całego zespołu klasowego

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do Internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e–materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć

Faza wstępna:

1. Nauczyciel podaje temat i cele zajęć oraz wspólnie z uczniami ustala kryteria sukcesu.
2. Uczniowie przypominają sobie w grupach wiadomości i umiejętności związane ze sposobami rozwiązywania nierówności kwadratowych niezupełnych.

Faza realizacyjna:

1. Uczniowie pracują w grupach metodą śnieżnej kuli. Najpierw wymieniają się między sobą wiadomościami dotyczącymi sposobów rozwiązań nierówności kwadratowej zupełnej, które przypomnieli w domu. Następnie łączą się w grupy 4 osobowe omawiają przykłady z sekcji „Przeczytaj".
2. Uczniowie oglądają galerię zdjęć interaktywnych i analizują nierówności kwadratowe zupełne z parametrem.
3. Uczniowie w parach wykonują ćwiczenia interaktywne 1-4 wskazane przez nauczyciela. Wspólnie omawiają odpowiedzi.

Faza podsumowująca:

1. Jako podsumowanie nauczyciel zadaje uczniom pytania dotyczące ćwiczeń interaktywnych.
2. Nauczyciel omawia przebieg zajęć, wskazuje mocne i słabe strony pracy uczniów, udzielając im tym samym informacji zwrotnej.

Praca domowa:

Polecenie 2 umieszczone pod galerią zdjęć interaktywnych oraz ćwiczenia interaktywne 5 - 8.

Materiały pomocnicze:

Nierówność kwadratowa

Wskazówki metodyczne:

Przykłady zawarte w galerii zdjęć interaktywnych mogą być wykorzystane również podczas omawiania analizy równania kwadratowego z parametrem.